

Dagtilbud med udvidede åbningstider

- ET INSPIRATIONSKATALOG

UDARBEJDET AF KORA FOR BØRNE- OG SOCIALMINISTERIET

Inspirationskataloget

Af Katrine Nøhr,
projektleder i
KORA

BØRNE- OG SOCIALMINISTERIET har bedt KORA udarbejde et inspirationskatalog med eksempler på fleksible tilbud om børnepasning til familier, hvor forældrene har skæve arbejdstider. Kataloget er blevet til i forlængelse af en kortlægning af dagtilbud med udvidede åbningstider i landets kommuner, som KORA gennemførte i 2016. Kortlægningen viste, at der på landsplan er et begrænset udbud af tilbud, hvor børn kan blive passet aften, nat og i weekender.

Inspirationskataloget skal synliggøre og sprede erfaringer med at etablere dagtilbud, der kan være med til at sikre en god sammenhæng mellem familie- og arbejdsliv for de familier, som har behov for pasning uden for institutionernes og dagplejernes almindelige åbningstider. Det er et behov, som kan være relevant for forældre i mange forskellige erhverv. Det kan for eksempel være familien, hvor far arbejder offshore og er på arbejde flere døgn i træk, mens mor arbejder som tjener om aftenen, eller den enlige butiksansatte mor, sygeplejersken med aften- og nattevagter eller lægeparret med døgn- og weekendvagter..

Kataloget beskriver gennem forskellige konkrete eksempler, hvordan pasning om aftenen, natten og i weekender kan organiseres, og hvordan kommuner kan tilrettelægge alternativ pasning i forbindelse med lukkedage. I udvælgelsen af de konkrete institutioner har vi vægtet tre kriterier: at tilbuddene har eksisteret mindst to år og dermed høstet erfaringer med driften, at tilbuddene giver forældrene markant udvidet åbningstid, og at eksemplerne er relevante i forskellige kommunale sammenhænge. Vi har også hentet inspiration i Malmø.

Ved valg af eksempler på alternativ pasning har der været følgende kriterier: at kommunen tilbyder pasning i lokalområdet, at pasning er med kendt personale, samt at forældrene bruger den alternative pasning. Det er centrale kriterier for, om det alternative pasningstilbud er attraktivt for forældrene. Kortlægningen i 2016 pegede netop på, at den alternative pasning i højere grad benyttes i kommuner, der både tilbyder pasning i lokalområdet og med kendt personale, end i kommuner, der kun tilbyder én eller ingen af delene. Vi har tilstræbt, at tilbuddene varierer i forhold til størrelse og geografi. Samlet set indeholder kataloget inspiration fra fem kommuner i Danmark og én i Sverige.

Inspirationskataloget er baseret på interview med dagtilbudsledere, pædagogisk personale, forældre og ansatte i de kommunale forvaltninger. I hvert enkelt tilbud beskriver vi løsninger og erfaringer, som ifølge de interviewede er centrale for driften af tilbud med udvidede åbningstider og tilrettelæggelsen af alternativ pasning. Kataloget indeholder ikke en evaluering af de udvalgte eksempler, ligesom tilbuddenes generelle pædagogiske og organisatoriske rammer kun er beskrevet i det omfang, særlige vilkår og overvejelser gør sig gældende i relation til den udvidede åbningstid. Derudover har vi samlet en række erfaringer med at tilrettelægge tilbuddene, der går på tværs af de konkrete eksempler i kataloget.

Tak til de institutioner, kommunale forvaltninger og forældre, der har stillet op til interview og casebesøg og bidraget med inspiration til kataloget.

Vi håber, at kataloget kan inspirere kommuner og institutioner, der ønsker at arbejde med dagtilbud med udvidede åbningstider.

Udgiver:

KORA,
Købmagergade 22,
1150 København K.
+45 44 45 55 00
kora@kora.dk
www.kora.dk

Udarbejdet af KORA
for Børne- og
Socialministeriet

Ansvarshavende

redaktør:

Mickael Bech

Redaktion:

Katrine Nøhr
kano@kora.dk
Nanna Høygaard
Lindeberg
nahl@kora.dk
Gladis Johansson
gljo@kora.dk
Steffen Kruse Juul
Krahn
stkr@kora.dk

Grafisk design:

Pernille Kleinert

Foto:

Cathrine Ertmann

Indhold

ERFARINGER PÅ TVÆRS

Erfaringer på tværs af tilbuddene peger på fire punkter, der er centrale for etablering og drift af tilbud med udvidede åbningstider.

4

SKOVBRYNETS BØRNEHUS

En integreret privatinstitution i Nyborg Kommune, der tilbyder døgnpasning fra mandag til lørdag.

6

BØRNEHUSET LÆRKEREDEN

Kommunal døgnpasning på ad-hoc basis i Mariagerfjord Kommune.

8

BØRNEHUSET SØNDRE SKOVVEJ

En selvejende institution i tilknytning til Aalborg Universitetshospital, der tilbyder fleksibel døgnpasning.

10

NATTFJÄRILENS OB-FÖRSKOLA

En kommunal institution i Malmø, der har åbent fra kl. 06 til 22 alle årets dage.

15

RÖNNENS OB-FÖRSKOLA

En kommunal institution i Malmø, der tilbyder døgnpasning 365 dage om året.

16

ALTERNATIV PASNING I

RANDERS KOMMUNE

Randers Kommune har politisk besluttet at tilbyde alternativ pasning lokalt og med kendt personale.

18

ALTERNATIV PASNING I

NORDFYNS KOMMUNE

Nordfyns Kommune gennemfører altid alternativ pasning i de samme institutioner og med kendt personale.

20

SÅDAN HAR VI INDHENTET INSPIRATION TIL KATALOGET

Om udvælgelse af cases, dataindsamling og analyse.

22

PROJEKTETS FØLGEGRUPPE

Gruppens opmærksomhedspunkter.

23

Erfaringer på tværs

DE TILBUD med udvidede åbningstider, der præsenteres i dette katalog, er forskellige. Men der er også elementer, der er fælles.

På tværs af tilbuddene ser vi, at det har betydning for forældrenes valg, at hverdagen i en institution med udvidet åbningstid giver barnet trygge rammer med færrest mulige skift. Børnene skal ikke passes af skiftende familiemedlemmer og barnepiger, når forældrene er på arbejde om aftenen eller natten.

En af de interviewede pædagoger, der arbejder om natten, fortæller, at hun ofte møder den reaktion, at "det er synd, at børnene ikke skal sove i deres egen seng". Hun og forældrene har imidlertid et andet perspektiv: at institutionen er det næstbedste, fordi børnene kun skal forholde sig til – og sove – to steder.

Forældre i institutioner med aften- og døgnpasning, hvor alle børn bruger den udvidede åbningstid, oplever det som positivt, at børn og forældre er i samme situation. Der bliver ikke set skævt til én som forælder, fordi man henter sit barn sent på dagen. Og det opleves som positivt, at det i børnegruppen er en del af hverdagen, at alle børn på skift benytter den udvidede åbningstid.

På tværs af eksemplerne ser vi også en stor variation i

antallet af timer, de enkelte børn i gennemsnit bliver passet om ugen. Det er imidlertid ikke erfaringen i de medvirkende institutioner, at børn, der anvender den udvidede åbningstid, generelt tilbringer længere tid i institutionen end de øvrige børn.

Fire opmærksomhedspunkter

Erfaringerne fra de syv tilbud peger på fire punkter, der fremstår som centrale for en vellykket etablering og drift af tilbud med udvidet åbningstid, og som kommuner og institutioner med fordel kan have særlig opmærksomhed på, hvis de ønsker at etablere et tilbud med udvidet åbningstid:

- Kontinuitet og kvalitet for børnene
- Fleksibilitet
- Medarbejdernes erfaring og kompetencer
- Effektiv ressourcestyring.

I præsentationerne af de enkelte tilbud i kataloget fremhæves eksempler på, hvordan man på forskellig vis har arbejdet indgående med at finde gode løsninger på de fire opmærksomhedspunkter. Hvert punkt er desuden uddybet på næste side.

Kontinuitet og kvalitet for børnene

Både deltagende forældre og medarbejdere fremhæver, at kontinuitet i hverdagen har stor betydning for børnenes trivsel. Netop kontinuitet er baggrunden for mange forældres valg af en institution med udvidet åbningstid frem for pasning af forskellige familiemedlemmer eller barnepiger.

Kontinuitet handler blandt andet om børnenes relationer til medarbejdere og andre børn. Forældrene peger på den positive betydning af, at børnene er sammen med kendte voksne, når de passes aften, nat og weekend, og at flere børn i institutionen benytter den udvidede åbningstid. For det første giver det børnene mulighed for at lege og opbygge relationer til andre børn, når de er i institutionen aften, nat og weekend. For det andet ønsker forældrene ikke, at deres barn skal opleve at være den eneste, der er tilbage i institutionen, når de øvrige børn er hentet.

Kontinuitet i forhold til børnenes deltagelse i pædagogiske aktiviteter kan sikres ved, at aktiviteterne gentages på forskellige tidspunkter, så børn, der er i institutionen uden for almindelig åbningstid, også har mulighed for at deltage.

Kontinuitet handler også om de fysiske rammer. På tværs af flere cases fremhæver medarbejdere og forældre, at børnene trives, når pasning aften, nat og weekend foregår i rammer, der er kendt fra pasning i dagtimerne.

Også ved alternativ pasning på lukkedage er behovet for kendte voksne et vigtigt hensyn, ligesom vante eller kendte fysiske rammer har betydning.

Fleksibilitet

Ud over behovet for den udvidede åbningstid har mange forældre også behov for fleksibilitet i forhold til løbende og med kort varsel at kunne ændre tidspunkter for, hvornår barnet er i institutionen – for eksempel at kunne ændre og udskyde afhentningen med kort varsel. Det kan være afgørende for sygehuspersonale, hvor en operation trækker ud, eller for medarbejdere i restaurationsbranchen, der må arbejde over på en aften med ekstra travlhed eller sygdom blandt personalet. Det giver forældrene ro og tryghed at vide, at deres børn er i trygge omgivelser, hvis de bliver forsinkede. Det er den fleksibilitet, der gør, at de for eksempel vælger at køre langt efter tilbuddet. Det kræver også stor fleksibilitet blandt de ansatte. Generelt har det personale, der arbejder i de udvidede åbningstider, imidlertid aktivt søgt tilbuddene. En motivation er for eksempel muligheden for at arbejde med mange forskellige børn og forældre i de udvidede tider, hvor man typisk samles på tværs af stuer, og at få videre rammer for at placere sin egen arbejdstid. Ledere og medarbejdere på tværs af institutionerne oplever ikke i nævneværdigt omfang udfordringer i forhold til at få medarbejderne til at udvise den fornødne fleksibilitet.

Medarbejdernes erfaring og kompetencer

Medarbejdere, der er på arbejde aften, nat og weekend, har i mindre grad mulighed for at søge sparring hos kolleger og leder end de medarbejdere, der arbejder i dagtimerne. Der kan derfor være behov for, at medarbejdere med vagter aften, nat og weekend har en solid erfaring og kompetencer og et godt kendskab til institutionen. Eventuelle vikarer kan således med fordel være tidligere ansatte i institutionen.

Særligt i forhold til samarbejdet med forældre er erfaringen, at det kan få en anden karakter med de familier, der anvender de udvidede åbningstider, end med øvrige familier. Det stiller andre krav til medarbejderne. I interviewene fremhæves blandt andet, at:

- Forældre til børn, der spiser aftensmad og sover i institutionen, efterspørger i højere grad løbende information om børnenes tid i institutionen, for eksempel i form af en sms om, at barnet er faldet godt i søvn om aftenen.
- Medarbejderne oplever, at de kommer tættere på de familier, der benytter den udvidede åbningstid, da de passer børnene i en mere sårbar tid.

Alternativ pasning på lukkedage kræver også typisk en tættere dialog med forældrene både i forberedelsen til den alternative pasning og ved gennemførelsen af den, når forældrene afleverer og henter deres børn.

Ressourcestyring

På tværs af de gennemførte interview bliver der peget på, at udvidede åbningstider er omkostningsfulde, og at det fordrer en stram planlægning at sikre en effektiv udnyttelse af personaleressourcerne.

I både tilbud med udvidede åbningstider og tilbud om alternativ pasning på lukkedage er en tæt, løbende dialog med forældrene om konkrete pasningsbehov en forudsætning for en effektiv drift.

I alle institutionerne med udvidede åbningstider beder man forældrene angive deres behov en vis periode frem, så man kan tilrettelægge en hensigtsmæssig bemanning og give medarbejderne en vagtplan. I alle institutionerne er det samtidig muligt for forældrene at justere pasningsbehovet, hvis deres arbejdstider ændrer sig. Det fordrer stor fleksibilitet i personalegruppen.

Skovbrynets Børnehus

– en privatinstitution med døgnåbent

Særlige faktorer for etablering af en privatinstitution

Etableringen af en privatinstitution kræver en række godkendelser fra den enkelte kommune af bygninger, normeringer, økonomiske forhold mv. Erfaringen fra Nyborg er, at processen med godkendelse kan strække sig over en længere periode.

I Nyborg Kommune gav henvendelsen om at åbne en privatinstitution med døgnåbent anledning til en række principielle drøftelser i det politiske udvalg, eksempelvis retningslinjer for, hvor mange timer ugentligt børn må tilbringe i dagtilbud, og bemanning i den udvidede åbningstid.

Erfaringen er, at det er vigtigt, at parterne går i dialog tidligt i processen og gerne holder et indledende møde. Her kan kommunens medarbejdere orientere privatinstitutioner om proces og krav for godkendelse. Det skaber en smidig proces og giver initiativtagerne til institutionen et billede af godkendelsesprocessens forløb.

SKOVBRYNETS BØRNEHUS i Nyborg Kommune er en privatinstitution, der blev etableret i 2013. Institutionens leder og ejer har gennem en årrække arbejdet som pædagog i kommunale daginstitutioner og erfarede her, at forældre med skiftende og skæve arbejdstider havde vanskeligt ved at få deres arbejdstider til at hænge sammen med institutionernes åbningstider. På den baggrund besluttede hun at oprette en daginstitution med udvidede åbningstider.

Da institutionen åbnede, var den godkendt til 20 vuggestuepladser og 35 børnehavepladser. Ved opstarten var fire af børnehavepladserne besat. I dag er antallet af børnehavepladser udvidet til 40, og der er venteliste til institutionen. Der er ikke krav om, at forældrene kan dokumentere et arbejdsbetinget behov for pasning uden for almindelig åbningstid.

Institutionens almindelige åbningstid er mandag til fredag fra kl. 06 til 17 ligesom i Nyborg Kommunes kommunale dagtilbud. Ifølge Skovbrynets Børnehus kan forældrene tilkøbe supplerende moduler for pasning tidlig morgen, aften, nat og lørdag. Institutionen åbner kl. 05 mandag morgen og lukker først igen lørdag eftermiddag kl. 16. I foråret 2017 gjorde syv-ni børn brug af de udvidede åbningstider, primært frem til kl. 20 og om lørdagen.

PÆDAGOGISKE RAMMER

- Børn, der skal være i institutionen aften eller nat, møder ofte lidt senere end øvrige børn. For at forhindre, at det bliver vanskeligt for disse børn at indgå i institutionens børnefællesskaber, har medarbejderne særligt fokus på at hjælpe dem ind i legene. I nogle tilfælde opfordres forældrene til at lade børnene møde tidligere end det egentlige pasningsbehov, så de kan deltage i planlagte fællesaktiviteter som ture og temadage.
- Ud på eftermiddagen trækker de medarbejdere og børn, der skal være sammen i institutionen aften eller nat, ind i det af institutionens lokaler, som anvendes om aftenen og natten – medmindre børnene er optagede af aktiviteter andre steder i institutionen.
- Der er forskel på de pædagogiske aktiviteter i den ordinære og i den udvidede åbningstid. I den udvidede åbningstid har aktiviteterne en mere hjemlig karakter med større fokus på hyggelige måltider, mere stille aktiviteter som læsning frem til sengetid samt mindre ture og udflugter lørdag. Medarbejderne har samme fokus på at understøtte børnenes udvikling og læring, som i den almindelige åbningstid, og arbejder fx med at understøtte børnenes selvhjuplenhed og sproglige udvikling.
- Børnene kan ifølge de kommunale retningslinjer være i institutionen op til 60 timer om ugen.

PLANLÆGNING OG ORGANISERING

- Personalet skiftes til at arbejde aftener, nat og i weekender. Nattevagten afløser aftenvagten kl. 22, mens børnene sover.
- Når medarbejderne ikke nødvendigvis er i institutionen samtidig, er der risiko for, at der ikke sker en tilstrækkelig videndeling mellem pædagogerne om det enkelte barn eller den pædagogiske praksis i institutionen. I Skovbrynets Børnehus er tilgangen til at løse denne udfordring, at:
  - personalet overleverer information og særlige opmærksomheder omkring børnene og deres dag i en logbog. Informationerne bruges både, når forældrene henter barnet, og i tilrettelæggelsen af dagen og den pædagogiske praksis
  - afholde ugentlige teammøder, hvor alle deltager, også selvom de måske har fri den dag
  - afholde personalemøde hver 14. dag.

Ressourcestyring

Forældrenes behov for pasning aften, nat og lørdag varierer fra uge til uge og måned til måned i takt med forældrenes vagtplaner. Derfor er det en central opgave for institutionens leder løbende at sikre, at der er tilstrækkelige medarbejderressourcer til at imødekomme pasningsbehovet – og omvendt, at der ikke er for mange medarbejdere på arbejde. Det sker gennem tæt dialog med forældrene, der skal angive deres planlagte pasningsbehov to måneder frem. Forældrene kan løbende justere behovet, hvis deres arbejdstider ændrer sig. Men erfaringen er, at en langtidsplanlægning sikrer en bedre ressourceudnyttelse.

Både leder og medarbejdere peger på, at fleksibilitet blandt medarbejderne er en forudsætning for at imødekomme forældrenes skiftende behov for pasning uden for almindelig åbningstid.

Kontinuitet og kvalitet for børnene

Det kan være en planlægningsmæssig udfordring at sikre kontinuitet for børnene i form af kendte pædagoger i den udvidede åbningstid. Når Skovbrynets Børnehus skal bemande aften-, nat- og lørdagsmoduler, skeler man så vidt muligt til, at medarbejdere, som barnet er sammen med i dagligdagen, kan være tilstede i den udvidede åbningstid.

Det lokale, der anvendes om aftenen, bliver også brugt i løbet af dagen. Det er indrettet med en køkkenregion, borde til frokost og aftensmad samt legekroge. Børnene sover i et andet rum, hvor der slås senge ud til børnene. Rummet anvendes i løbet af dagen til ophold. Leder og medarbejdere oplever, at de kendte fysiske rammer bidrager til mere trygge børn ved natpasning.

Børnehuset Lærkereden

– ad hoc-pasning i Hadsund

MARIAGERFJORD KOMMUNE har siden 2015 tilbudt døgnpasning i Børnehuset Lærkereden. Institutionen ligger centralt i Hadsund by og har rammer, der passer til både små og større børn.

Børnehuset Lærkereden tilbyder døgnpasning 365 dage om året, men er et ad hoc-baseret tilbud, der kun holder åbent uden for almindelig åbningstid, når forældre angiver et behov. Tilbuddet kan benyttes fra 17.00-6.30. Indtil videre har en enkelt familie benyttet tilbuddet fem gange i op til tre timer. Efterspørgslen har været mindre end forventet, men kommunen forventer, at den vil stige i de kommende år.

Mariagerfjord etablerede tilbuddet for at være attraktiv som en bosætterkommune, der kan hjælpe børnefamilier til større fleksibilitet i hverdagen. Hadsund er en tidligere industriby, men mange industrier er lukket, og i dag er Hadsund en pendlerby. Hadsund ligger mellem Aalborg og Randers og tæt på Hobro. Når det nye Aalborg Universitetshospital i Aalborg Øst er bygget færdigt, vil det tage under en halv time at køre dertil. Kommunens forventning er, at et tilbud om døgnpasning blandt andet kan tiltrække nye borgere blandt de ansatte på hospitalet, og at tilbuddet tjener sig selv hjem ved at trække flere skatteydere til kommunen.

PLANLÆGNING OG ORGANISERING

- Børn, der går i daginstitution i en af de fire andre institutioner i Hadsund by, vil blive hentet i deres faste institution af den medarbejder, der skal passe dem. Hvis barnet skal overnatte, vil det blive afleveret igen i sin faste institution næste morgen.
- Forældre til børn i kommunens øvrige institutioner skal selv sørge for transport til eller fra Børnehuset Lærkereden, og de kan tidligst aflevere kl. 17 og skal senest hente kl. 6.30. Det kan være en udfordring, hvis man for eksempel skal møde på en aftenvagte kl. 16. Der er endnu ingen forældre med børn i en af institutionerne uden for Hadsund by, der har benyttet døgnpasningen, og kommunen er bevidst om, at de tidsmæssige rammer kan være én af årsagerne.
- For at kunne bruge døgnpasningen skal forældre dokumentere et arbejdsbetinget pasningsbehov inden for tidsrummet 17.00-6.30. Tilmelding foregår skriftligt og skal ske senest 15 dage før pasningsbehovet.
- Det er en fleksibel ordning, som skal bygges op omkring familiernes ønsker. Den pædagogiske leder i Børnehuset Lærkereden ringer til forældrene og aftaler nærmere.
- Det er medarbejdere i de fem institutioner i Hadsund, der er tilknyttet døgnpasningen. Mange er deltidsansatte og har derfor mulighed for at arbejde nogle ekstra timer. Det er frivilligt, om man vil tilknyttes, og det har endnu ikke været et problem at få medarbejdere til at træde til.

PÆDAGOGISKE RAMMER

- Døgnpasningen foregår som udgangspunkt i børnehushets køkken-alrum, hvor der er industrikøkken, spisebord, sofa og fjernsyn. Det er et stort rum med plads til senge til 5-10 børn.
- Tanken er, at døgnpasningen skal være så hjemlig som mulig og fastholde børnenes normale døgnrytme. Børnene inddrages i madlavningen, de læser historier, ser fjernsyn og smører madpakker til næste dag, hvis de skal overnatte. Hentes børnene inden sengetid, kan de få nattøj på og børstet tænder, før deres forældre henter dem.
- I døgnpasningen er man ikke garanteret en kendt voksen, hvilket kunne gøre tilbuddet mere attraktivt for børn og forældre. Men kommunen har sikret, at børnene på forhånd kan besøge institutionen for at øge tryktheden for børnene. Antallet af voksne vil være afhængigt af antallet af børn og deres alder.

Børnehuset Søndre Skovvej

– et døgnåbent tilbud i tilknytning til et hospital

BØRNEHUSET SØNDRE SKOVVEJ er en selvejende institution beliggende ved Aalborg Universitetshospital.

Institutionen har plads til 23 børn i vuggestuen og 32 i børnehaven. Ansatte ved Aalborg Universitetshospital har fortrinsret til størstedelen af pladserne. Institutionen blev etableret som et døgnåbent tilbud i 1994 og er den eneste institution i kommunen, der tilbyder døgnpasning.

Baggrunden for at etablere tilbuddet om døgnpasning var institutionens tidligere erfaringer om, at mange børn af forældre med skiftende arbejdstider var utrygge, oplevede mange skift og sjældent fik mulighed for at holde en normal weekend med hele familien. En undersøgelse blandt ansatte på hospitalet viste desuden, at de efterspurgte døgnpasning. Siden etableringen er antallet af pladser udvidet, og der er venteliste til tilbuddet.

Institutionens almindelige åbningstid er mandag til torsdag kl. 6.30-16.45 og fredag kl. 6.30-16.30. Institutionen holder derudover døgn- og weekendåbent alle årets dage med undtagelse af den 24. og 31. december.

Begge forældre eller den enlige forælder skal kunne dokumentere et arbejdsbetinget behov for pasning uden for almindelig åbningstid for at få en plads i institutionen. Den udvidede åbningstid kan derudover kun benyttes, hvis der et arbejdsrelateret behov.

Der er fast børn, der bliver passet i den udvidede åbningstid fra 16.45 til 6.30. Antallet af børn om aftenen og natten varierer meget, men typisk er der tale om 5 til 12 børn i alderen 0-6 år. Kun få dage om året er der ingen børn i den udvidede tid.

Alle forældre skal betale døgn taksten, uanset hvor meget de benytter tilbuddet. Det er ifølge forældre en relativt høj takst, hvis man kun i begrænset omfang har brug for døgnpasning, og den kan være for dyr eksempelvis for den enlige sygeplejerske. Skal tilbuddet løbe rundt økonomisk, er erfaringen, at alle børn skal have behov for udvidet tid, og at der skal være så mange indskrevne børn, at der i gennemsnit er behov for minimum 15 døgnpladser.

Er forældrene på barselsorlov, kan børnene ikke benytte den udvidede åbningstid, og derfor betales almindelig vuggestue- eller børnehavetakst.

PLANLÆGNING OG ORGANISERING

- Institutionens vagtplan er struktureret, så alle pædagoger inden for et syv ugers vagtskema både har natte- og weekendvagter. Formålet med denne organisering er at understøtte, at alle medarbejdere har gode rammer for kollegial sparring, kender hinanden og børnene, samt at sikre gode betingelser for at skabe kontinuitet for børnene.
- Institutionen har prioriteret, at alle medarbejdere er uddannede pædagoger. Institutionen bruger også faste vikarer for at sikre, at børnene kender vikarerne, og at vikarerne kender institutionen og rytmen.
- De pædagoger, der er på arbejde om natten, møder fra kl. 14 til kl. 9 næste dag. Dermed kan de tage imod børn, der bliver afleveret om eftermiddagen, nå at hilse på de børn, der er blevet afleveret tidligere, og få en overlevering om børnenes dag fra de andre pædagoger. Det betyder også, at børn i natpasning bliver puttet og vækket af de samme voksne.
- Der er som udgangspunkt én voksen fra børnehaven og én fra vuggestuen på arbejde om aftenen, så både små og store børn er sammen med en kendt voksen.
- Første gang et barn overnatter i institutionen, overnatter barnets kontaktpædagog også.
- Forældrene skal angive deres pasningsbehov i den udvidede åbningstid en måned frem. Der er ikke noget loft over antallet af timer, barnet må være i institutionen, men man ser på barnets trivsel og går i dialog med forældre om at finde et passende omfang. Nogle børn er der i lang tid ad gangen, for eksempel fra fredag morgen til mandag eftermiddag. Børn, som bruger døgn- og weekenddelen, holder typisk weekend på hverdage.

Kontinuitet og kvalitet for børnene

Institutionen søger at understøtte, at den enkelte familie kan skabe en sammenhængende hverdag trods skæve arbejdstider. Derfor er det for eksempel muligt at:

- Forældre kan hente deres børn på alle tidspunkter af døgnet.
- Forældrene kan putte deres barn alene i et af soverumme, inden de tager på arbejde, og komme og overnatte sammen med barnet, når de har afsluttet en vagt.
- Børn og forældre kan ringe sammen og sige godnat.
- Forældrene kan tilbringe fritid sammen med barnet i institutionen og for eksempel gå ture og spise aftensmad sammen. Forældre med flere nattevagter i træk og lang transporttid kan have vanskeligt ved at nå hjem og holde fri med barnet inden næste vagt. I de tilfælde kan de være sammen i institutionen, så barnet får færre skift.
- Forældre opfordres til at udfylde en bog om barnet, hvor for eksempel putteritualer beskrives.

Ressourcestyring og fleksibilitet

En del af forældrene har behov for en høj grad af fleksibilitet også i den udvidede åbningstid. For eksempel kan ansatte på sygehuset blive forsinket i forhold til at hente til aftalt tid, hvis en operation trækker ud. Institutionens erfaring er, at følgende kan bidrage til at imødekomme behovet for fleksibilitet og optimere brugen af personaleressourcer:

- Ekstra mad i institutionen til uforudsete behov, så børnene kan blive og spise, selvom de ikke er meldt til på forhånd
- Hvis pasningsbehov ændrer sig i forhold til det aftalte, kan børnene mandag til fredag inden kl. 12 meldes til eller fra døgnpasning samme dag og senest fredag kl. 16.30 til eller fra pasning i weekenden
- Aftaler om fleksibilitet i personalegruppen, hvor eksempelvis personalets nattevagt omlægges til dagtimer, hvis ingen børn er skrevet på til natten.

PÆDAGOGISKE RAMMER

- I institutionens almindelige åbningstid er der typisk musiksamling om morgenen, udeaktiviteter om formiddagen og forskellige pædagogiske aktiviteter om eftermiddagen. Institutionen har fokus på den udfordring, at der kan være behov for at styrke relationer mellem børnene, fordi de ikke altid er til stede på samme tid. Man prøver at styrke disse relationer ved blandt andet at lave aktiviteter på tværs af stuer og aldersgrupper.
- Institutionen er i to plan og består af ti lejligheder, som tidligere har været anvendt som vagtboliger. Det er primært vuggestuens lokaler og køkken-alrum, der anvendes uden for den almindelige åbningstid. For vuggestuebørnene er de fysiske rammer derfor velkendte. Børnehavebørnene kender typisk rammerne fra dengang, de selv gik i vuggestuen. Medarbejderne oplever, at det er vigtigt for børnehalebørnene, når børnehaven lukker, at de kan gå ovenpå, så dagen i børnehaven afrundes.
- I de rum, som anvendes til døgnpasningen, er der – ud over køkken-alrum – bade faciliteter og en dagligstue med fjernsyn. Der er soveplads til otte-ni børn. Hvis flere skal overnatte, henter man madrasser fra børnehaven. De store børn får som udgangspunkt selv lov til at bestemme, hvilke børn de gerne vil sove med.
- I den udvidede åbningstid har aktiviteterne en mere hjemlig karakter:
  - Børnene er med i køkkenet, ser tv i dagligstuen, kommer i bad, får nattøj på og læser godnathistorie
  - Der er tættere kontakt til barnet i den sårbare puttetid, og hvis de vågner om natten
  - I weekenden kan børnene godt gå rundt i deres nattøj i institutionen, og børn og personale kan tage på mindre ture til for eksempel Aalborg Zoo.

Inspiration

fra Sverige

Rammer for daginstitutioner og tilbud til børn og familier i Malmø

I **SVERIGE** er driften af daginstitutioner ligesom i Danmark en kommunal opgave. Men for eksempel organisering og økonomiske rammer adskiller sig på nogle punkter fra de danske. Det gælder også i Malmø.

Malmø Kommune er inddelt i seks distrikter, som igen er inddelt i områder. Institutionerne i hvert enkelt område har én overordnet leder (förskolechef), og hver institution har en daglig leder (biträdande förskolechef). Det svarer til den danske model med områdeledelse.

Svenske forældre har barselsorlov til og med barnets etårsfødselsdag, og Malmø Kommune tilbyder derfor først institutionsplads fra den dag. Forældre på barselsorlov tilbydes derudover som udgangspunkt 15 timers pasning om ugen til ældre søskende. Børn, hvis forældre ikke er i beskæftigelse, tilbydes 30 timer om ugen.

Kommunen har i alt ca. 250 daginstitutioner (försko-

ler). Samtlige institutioner holder åbent på hverdage fra kl. 06.15 til kl. 17.30 og ved behov frem til 18.30. Derudover har hvert distrikt en daginstitution med udvidet åbningstid (OB förskole). Fem af disse institutioner har åben fra kl. 6 til kl. 22, mens én har døgnåbent. De seks institutioner har åbent alle årets dage. Børnene kan som udgangspunkt benytte institutionerne i det tidsrum, forældrene er på arbejde og transporterer sig til og fra arbejde.

I 2017 er i alt ca. 17.300 børn i alderen 0-6 år indskrevet i daginstitution i Malmø Kommune. Heraf er ca. 330 børn i institutioner med udvidet åbningstid fra kl. 6 til kl. 22, og 37 børn er i kommunens døgnåbne institution. Et barn kan kun skrives op til daginstitution med udvidede åbningstider, hvis begge forældre eller den enlige forælder har arbejdet uden for almindelige åbningstider. Forældre betaler ikke ekstra for den udvidede åbningstid.

Malmø Kommune modtager i 2017 4,1 mio. SEK i statstilskud til udvidede åbningstider i kommunens institutioner.

Nattfjärilens OB-förskola

- aftenpasning i Malmö

NATTFJÄRILENS OB-FÖRSKOLA er en kommunal daginstitution, der har åben kl. 6-22 alle årets dage.

Institutionen har haft udvidede åbningstider siden 2012. Udvidelsen skete på institutionsledelsens initiativ, fordi leder og medarbejdere oplevede, at en gruppe af institutionens forældre havde behov for udvidede åbningstider. Det gælder blandt andet forældre, der arbejder i butik eller pendler til job, for eksempel i Danmark. På baggrund af en henvendelse fra institutionen gav forvaltningen tilladelse og finansiering til en udvidelse af åbningstiden. Institutionen har i alt 50 pladser til børn i alderen et til seks år. På interviewtidspunktet var der hver dag børn i institutionen frem til kl. 20 og flere gange ugentligt helt frem til lukketid. I weekenderne er der typisk mellem 4 og 12 børn.

PLANLÆGNING OG ORGANISERING

- Medarbejderne indgår i en fast vagtplan, der dækker 12 uger ad gangen:
  - Nogle medarbejdere arbejder kun i weekenden og om aftenen
  - Medarbejdere, der arbejder om aftenen, møder kl. 13.30
  - Vagtplanen sikrer et overlap mellem medarbejderne, som gør det muligt at overlevere information om børnene.
- Forældrenes vagtplaner betyder, at behovet for pasning varierer fra uge til uge og måned til måned:
  - Institutionens leder er i løbende dialog med forældrene
  - Forældrene skal angive deres planlagte pasningsbehov en måned frem
  - De kan løbende justere planen, hvis der bliver behov for det
  - Ordningen kræver fleksibilitet blandt medarbejderne.
- I den udvidede åbningstid arbejdes der ikke med pædagogiske aktiviteter på samme vis som i den ordinære åbningstid. Ambitionen er i højere grad at komplementere hjemlige aktiviteter. Om aftenen spiser børn og voksne aftensmad, ser fjernsyn, børster tænder og læser godnathistorie, og afhængigt af, hvornår på aftenen børnene bliver hentet, lægges de eventuelt til at sove. I weekenderne er der også i højere grad tale om aktiviteter i stil med dem, der ville finde sted i hjemmet. Det kan være at tage på små ture eller at inddrage børnene i praktiske opgaver som småindkøb.

Medarbejdernes erfaring og kompetencer

Der er af sikkerhedshensyn altid mindst to medarbejdere på arbejde i institutionen. Bruger man vikarer om aftenen, er det kun vikarer, der tidligere har arbejdet fuld tid i institutionen. Det er en ledelsesmæssig prioritering at sikre, at medarbejdere har en solid erfaring at trække på og kender institution og børn godt.

Kontinuitet og kvalitet for børnene

- De børn, der anvender den udvidede åbningstid, er samlet i en gruppe. Det er både medarbejdernes og forældrenes erfaring, at det skaber en positiv dynamik, når børnene kender de andre børn, der bliver passet aften og weekend, fra dagtimerne. Forældrene fremhæver det også som positivt, at børnene kan blive i institutionen i stedet for at blive passet af familie eller barnepiger, når forældrene er på arbejde om aftenen.
- En udfordring kan være, at børn, der skal tilbringe aftenen eller natten i institutionen og derfor møder senere, går glip af formiddagens pædagogiske aktiviteter. Derfor gentages formiddagens pædagogiske aktiviteter ofte om eftermiddagen. Når der er særlige aktiviteter eller arrangementer, opfordres forældrene til at lade børnene komme i institution, selvom de ikke har et pasningsbehov. Det sker for at skabe sammenhæng for børnene.
- Institutionen arbejder med dokumentation af de pædagogiske aktiviteter og har fokus på at hænge forskellige genstande og produktioner fra temauger op i institutionen. Dermed kan børn, der ikke har været med, se, hvad den øvrige børnegruppe har arbejdet med, og pædagogerne kan fortælle om aktiviteterne.

Rönnens OB-förskola

– døgnpasning i Malmö

RÖNNENS FÖRSKOLA er en kommunal daginstitution, som holder døgnåbent. Lokalpolitikerne gav tilladelse og finansiering til at udvide Rönnen Förskolas åbningstid, så det siden 2012 har det været muligt at benytte institutionen hele døgnet alle årets dage.

Beslutningen blev blandt andet truffet på baggrund af, at en gruppe forældre i Malmö gjorde opmærksom på et

arbejdsrelateret behov for at få passet deres børn aften, nat og weekender. Det drejede sig blandt andet om forældre ansat på teater.

Institutionen har i alt 127 pladser til børn i alderen et til seks år. På interviewtidspunktet var 40 børn tilmeldt natpasning. Heraf havde 22 børn anvendt tilbuddet i årets første fire måneder.

PLANLÆGNING OG ORGANISERING

Forældrene skal angive deres pasningsbehov to uger frem:

- Pasningen kan justeres løbende, hvis deres arbejdstider ændrer sig.
- Både leder og medarbejdere i institutionen peger på, at fleksibilitet blandt medarbejderne er en forudsætning for at imødekomme skiftende behov for pasning.

Medarbejderne i Rönnen Förskola har faste arbejdstider:

- Nogle medarbejdere har fast vagt dag, aften eller nat. Børn der bliver passet i for eksempel aften timerne vil således møde medarbejdere, der fast arbejder om aftenen.
- Aftenvagt møder fra kl. 11 til kl. 21.
- Nattevagt møder fra kl. 19 til 07.
- Alle vagter lapper over for at sikre overlevering af information om børnene fra den ene medarbejder til den anden døgnet igennem.
- Af sikkerhedshensyn er der altid mindst to ansatte på arbejde.

PÆDAGOGISKE RAMMER

- I dagtimerne er børnene inddelt i mindre grupper, og hver medarbejder er ansvarlig for en af børnegrupperne.
- Kl. 18 går de børn og medarbejdere, der skal være i institutionen om aftenen og natten, sammen til de lokaler, der benyttes om aftenen. Lokalerne ligger på første sal i institutionen. Flere af rummene anvendes i løbet af dagen af børn og voksne i institutionen. Børnenes soverum anvendes ikke fast i dagtimerne. I institutionen har man dog prioriteret at anskaffe sammenklappelige senge, der gør det muligt at anvende sovearealerne til andre formål om dagen, og man har prioriteret skabsplads i tilknytning til sovearealet, hvor børnene kan have deres nattøj, bamser mv.
- De børn, der skal være i institutionen om natten, bliver ofte afleveret relativt sent. De skal dog senest afleveres kl. 18.30, så de kan deltage i aftensmaden og det sociale fællesskab om aftenen. Medarbejderne har et særligt fokus på at hjælpe børn, der møder senere end øvrige børn, ind i legene.

- Børn, der har overnattet i institutionen, hentes ofte igen ved 15-tiden næste dag, hvor forældrene har haft mulighed for at sove efter deres nat-arbejde. Nogle forældre har fri sent om aftenen eller tidligt om morgenen og kan have et ønske om at hente deres børn, når de får fri. Af hensyn til børnenes søvn har institutionen imidlertid valgt, at det ikke er muligt at hente mellem kl. 22 og 6.
- Børn, der skal tilbringe aftenen eller natten i institutionen og derfor møder senere, er ikke altid til stede ved formiddagens pædagogiske aktiviteter. For at undgå, at enkelte børn systematisk ikke deltager i pædagogiske aktiviteter, noterer medarbejderne, hvilke børn der deltager. Ofte gentages formiddagens pædagogiske aktiviteter om eftermiddagen, så børn, der er mødt senere, har mulighed for at være med.
- Ved aftensmaden taler pædagogerne med børnene om dagen, der er gået, og efter aftensmaden er der typisk mere stille aktiviteter som højtlesning, inden børnene lægges til at sove.
- I weekenderne gennemføres pædagogiske aktiviteter og eksempelvis projektarbejde på tilsvarende vis som mandag til fredag i den ordinære åbningstid.

Da institutionen altid er åben, er pædagogerne særligt opmærksomme på, at børnene ikke tilbringer for meget tid i institutionen. Oplever personalet, at børn er mere i institutionen, end forældrenes arbejde tilsiger, drøfter de det med forældrene. Det pædagogiske udgangspunkt er, at børn har brug for fritid i hjemmet med forældrene.

Kontinuitet og kvalitet for børnene

Institutionen har fokus på at forberede de børn, der skal passes aften og nat, på, hvilke voksne og børn de skal være sammen med efter almindelig åbningstid. Det noteres hver dag på en tavle, hvilke børn der skal være i institutionen om aftenen og natten, så alle medarbejdere har overblik over det. De medarbejdere, der skal være på arbejde om aftenen, taler i løbet af dagen med børnene om, at de skal være sammen i institutionen om aftenen.

Alternativ pasning på lukkedage

NÆSTEN ALLE LANDETS KOMMUNER holder lukkedage i daginstitutioner på tidspunkter, hvor der erfaringsmæssigt er få børn i institutionerne. Lukkedage er defineret som hverdage, hvor et dagtilbud (institution eller enhed/afdeling) holder helt eller delvist lukket. Med hverdage menes alle dage undtagen lørdage, søndage og helligdage samt grundlovsdag og juleaftensdag.

Lukkedage må kun afholdes, når fremmødet af børn er lavt, det vil sige på dage, hvor mange børn holder fri fra deres institution. Det kan for eksempel være dage i sommerferien, mellem jul og nytår eller fredag efter Kristi himmelfartsdag.

Ifølge dagtilbudsloven skal kommunerne tilbyde alter-

nativ pasning i en venskabsinstitution eller lignende til de børn, hvis institutioner holder lukket.

Ikke alle kommuner afholder lukkedage. De kommuner, der gør, organiserer den alternative pasning på forskellig vis. Vi har set på to kommuner: Randers og Nordfyns. Begge tilbyder alternativ pasning med kendt personale i lokalområdet, og pasningen benyttes af en større andel af forældrene, end det generelt er tilfældet i landets kommuner. De to kommuner er udvalgt, fordi netop pasning i lokalområdet og med kendt personale kan være afgørende for, om forældre gør brug af den alternative pasning eller føler sig nødsaget til at finde andre løsninger.

Alternativ pasning i Randers Kommune

RANDERS KOMMUNE har politisk besluttet, at der arrangeres alternativ pasning i et mindre antal institutioner, hvis 40 procent eller derunder af børnene ventes at møde ind.

Det er også politisk besluttet, at der altid er kendt personale med fra barnets faste institution for at skabe tryghed for børn og forældre.

ORGANISATORISKE RAMMER

- Randers Kommunes daginstitutioner er inddelt i fem distrikter. Alternativ pasning foregår inden for de enkelte distrikter, og planlægningen varetages decentralt. Typisk vil den alternative pasning foregå i en integreret institution centralt i det enkelte distrikt.
- Alternativ pasning på enkeltstående dage adskiller sig ikke fra sommerferierne. Det skyldes blandt andet, at de færreste børn er i alternativ pasning i to hele uger i sommerperioden, hvor personalet også typisk kun er der en uge ad gangen.
- Der er typisk tilmeldt flere børn fra den institution, hvor den alternative pasning finder sted, end fra de andre institutioner.

PÆDAGOGISKE RAMMER

- De pædagogiske ledere har på tværs af institutionerne ansvaret for at tilrettelægge den alternative pasning, og der er altid en pædagogisk leder tilstede.
- Der er indrettet midlertidige gaderobpladser med navneskilt til de børn, der er tilmeldt den alternative pasning.
- Første dag afventer medarbejderne, hvor mange af børnene der møder op. De pædagogiske aktiviteter tager afsæt i interesser, alder og mulige relationer hos de børn, der er tilstede. Der er således særligt fokus på sociale relationer mellem børnene og på at hjælpe børnene i gang med at lege og skabe tryghed i de nye rammer. Medarbejderne vurderer, at alternativ pasning særligt for de ældste børn kan være en god mulighed for at øve sig på at være i nye rammer og skabe nye relationer forud for skolestart.
- Man gør også ekstra meget ud af spisesituationer, hvor børnene er samlet. Hvis den institution, der afholder alternativ pasning, har fuld kost, får børn fra andre institutioner også mad, hvilket forældre vurderer positivt.
- Børnene deles op i så små grupper som muligt. De børn, der fast går i institutionen, vil typisk være i en gruppe for sig. Der planlægges ikke nødvendigvis fælles aktiviteter, men det kan ske afhængigt af fremmøde. Børnene mødes dog på legepladsen.
- Den vante dagsrytme følges, og der er planlagte og voksenstyrede pædagogiske aktiviteter, leg mv. Der arbejdes også tematisk, for eksempel med påskepynt op til påske.
- Fordi der er personale med fra hver institution med tilmeldte børn, er der typisk flere voksne pr. barn end normalt.

Kontinuitet og kvalitet for børnene

Det er politisk bestemt, at den alternative pasning i Randers Kommune skal være med kendt personale for at skabe tryghed for børn og forældre. Børnene ser et kendt ansigt. Forældrene ved, at personalet kender deres børn, og kan tale med dem på forhånd om for eksempel børnenes behov, mødetider eller afhentning. Personalet vil typisk også sparre med kollegaer, hvis de skal have børn med fra andre stuer. Det tilstræbes at have samme personale i den alternative pasning i dagene op til påske og mellem jul og nytår for at sikre mest mulig kontinuitet for børnene.

Ressourcestyring

- Midler til feriepasningen findes inden for de enkelte distrikters overordnede økonomiske ramme. Forældrenes behov for feriepasning afdækkes via intranettet. Der er forskellig frist alt efter, om det er enkelte lukkedage eller i sommerferien. Medarbejdere følger op, hvis forældrene ikke har svaret inden fristen.
- Fordi kommunen har princippet om, at børnene skal møde en kendt voksen, er det afgørende for vagtplanlægningen, hvorvidt der er børn fra en institution, der skal i feriepasning eller ej. Er der tilmeldt børn fra både børnehave og vuggestue i en integreret institution, skal der være en voksen fra hver af afdelingerne.
- Der er et fast vagttrul, og medarbejdere varetager feriepasningen på skift. Det samlede antal medarbejdere fastsættes ud fra, hvor mange børn der er tilmeldt.

Alternativ pasning i Nordfyns Kommune

Kontinuitet og kvalitet for børnene

- Alle børnehuse med børn, der skal passes, sender som udgangspunkt en-to medarbejdere til den alternative pasning. Forældrene betoner kendt personale som et positivt element.
- Er det ikke praktisk eller ressourcemæssigt muligt, at kendt personale følger barnet, laves en indkøringsperiode, hvor barnet besøger det hus, hvor det skal passes, og en medarbejder, der er på arbejde under alternativ pasning, opbygger en relation til barnet.
- Institutionerne besøger på forhånd de børnehuse, hvor pasningen finder sted, så børnene lærer rammerne at kende.

NORDFYNS KOMMUNE tilbyder i 2017 alternativ pasning i lokalområdet og med kendt personale fra barnets faste institution.

ORGANISATORISKE RAMMER

- Kommunens daginstitutioner er inddelt i seks distrikter, hvor også dagplejen indgår. Institutioner og dagplejere i samme distrikt koordinerer den alternative pasning af distriktets børn. Kommunen anmoder forældrene om i god tid at oplyse om pasningsbehov på lukkedage. Det er de seks distriktsledere, der undersøger behovet for pasning.
- Alternativ pasning af institutionsbørn gennemføres altid i de samme institutioner. Det sker både for at imødekomme børn og forældres ønske om pasning i velkendte og trygge rammer, og fordi det er lettere for personalet, at pasningen foregår i de institutioner, der er hensigtsmæssigt indrettet og for eksempel har krybber til de mindre børn.
- Forældre til børn i dagpleje kan vælge mellem pasning i et af dagplejens gæstehuse eller en gæstedagplejer.
- Det er et kommunalt krav, at der er kendt personale med fra børnenes daginstitution. Medarbejderne udvælges dels gennem en turnusordning, og dels melder de selv ind i forhold til at indgå i den alternative pasning.
- Vagtplanen for den alternative pasning tilgodeser så vidt muligt, at kendte medarbejdere også er til stede i ydertimerne, når forældrene henter.

PÆDAGOGISKE RAMMER

Forud for den alternative pasning forbereder medarbejderne dagene med henblik på at sikre, at børn og forældre er godt forberedt på de ændrede rammer og får en god modtagelse:

- Dagene planlægges på forberedelsesmøder med de medarbejdere, der skal forestå den alternative pasning.
- Der laves plancher med billeder af medarbejderne, og de får alle et navneskilt på.
- Der laves garderobeplads med navn og foto til alle børn.

Gennemførelse af den alternative pasning:

- Aktiviteter tilpasses børnegruppen. Erfaringen er, at voksenstyrede aktiviteter som vandleg, bål eller klippeklistre er lette at koble sig på for nye børn.
- Nogle af dagens aktiviteter gennemføres i fællesskab, andre i mindre grupper efter alder eller institution.
- Typisk spiser børnene med børn fra deres egen institution. Det er en opgave for medarbejderne at afstemme institutioners eventuelle forskellige rutiner, for eksempel spisetider.

Ressourcestyring

Kommunens erfaring er, at det kan være vanskeligt for forældrene at angive pasningsbehovet i god tid, og at behov kan ændre sig. 10-20 procent af de tilmeldte børn anvender typisk ikke pasningen al ligevel. Omvendt dukker der børn op, som ikke er tilmeldt. Derfor bemandes den alternative pasning typisk med lidt færre medarbejdere, end det tilmeldte antal børn tilsiger.

Møder færre børn end ventet, får medarbejderne mulighed for at afspadsere. Dette er frivilligt.

Institutionslederen opgør særskilt antallet af børn fra hver af institutionerne, der indgår i den alternative pasning i de tre sommeruger. Forvaltningen kompenserer institutionen for omkostningerne på baggrund af opgørelsen.

Midler til øvrige dage med alternativ pasning findes decentralt i de samlede budgetter for distrikterne. De institutioner, hvor mange børn skal passes, sender så vidt muligt flest medarbejdere til den alternative pasning. Dette balanceres i forhold til hensynet til medarbejdernes ferie. Er der behov for udligning mellem institutioner i distriktet, vurderes og foretages den af distriktslederen.

Sådan har vi indhentet inspiration til kataloget

Udvælgelse af cases

Der har været følgende kriterier for udvælgelse af cases med udvidet åbningstid til kataloget:

- Tilbud skal have eksisteret i minimum to år, og der skal være indhøstet erfaringer med drift af tilbuddet.
- Tilbud skal give forældrene fleksibilitet, dvs. enten en markant udvidet åbningstid aften, nat eller weekend eller mulighed for fleksible løsninger på ad hoc-basis.

Derudover har vi ved sammensætningen af cases ønsket af sikre, at de har relevans i forskellige kommunale kontekster. Vi har derfor prioriteret forskellige typer af tilbud, forskellige typer af ejerforhold (privat/kommunalt), tilbud i forskellige typer af kommuner (landkommuner, pendlerkommuner og større kommuner) samt at inddrage eksempler fra Sverige, hvor der er en række erfaringer med dagtilbud med udvidede åbningstider.

Ved udvælgelsen af to cases vedrørende alternativ pasning på lukkedage har der været følgende kriterier: at kommunen tilbyder pasning med kendt personale, at pasning foregår i lokalområdet, samt at den alternative pasning benyttes af forældrene. Disse tre parametre vurderes at være centrale for, om forældrene vurderer, at det er attraktivt at anvende det alternative pasningstilbud. Derudover har vi tilstræbt, at de to kommuner varierer i forhold til størrelse og geografi.

Dataindsamling

Inspirationskataloget bygger på 29 interview med henholdsvis medarbejdere og ledere i den kommunale dagtilbudsforvaltning, ledere og medarbejdere i daginstitutionerne samt forældre. Institutionerne har formidlet kontakten til de interviewede forældre.

Interviewene er gennemført både ved besøg i institutioner og forvaltninger og som telefoninterview.

Analyse

Interview og efterfølgende analyse har været centreret om følgende temaer for hvert tilbud:

- De overordnede organisatoriske rammer
- De økonomiske rammer
- De pædagogiske rammer
- De fysiske rammer.

Vi har i analysen haft fokus på at afdække forhold vedrørende den udvidede åbningstid. Derfor er generelle pædagogiske og organisatoriske rammer ikke systematisk afdækket og beskrevet, men behandlet i det omfang, særlige vilkår og overvejelser gør sig gældende i relation til den udvidede åbningstid. Der er ikke foretaget en egentlig evaluering eller kvalitetsvurdering af tilbuddene. For hvert tilbud er beskrevet de løsninger og erfaringer, som de interviewede oplever som centrale for driften af tilbud med udvidede åbningstider og alternativ pasning. De forskellige informanter bidrager med forskellige perspektiver, og deres udsagn er sammenholdt. Vi har i analysen identificeret en række opmærksomhedspunkter på tværs af interview og cases, som er præsenteret indledningsvist i kataloget og løbende eksemplificeret under beskrivelserne af tilbud, der har arbejdet indgående med at finde gode løsninger på disse punkter.

Antal informanter	Tilbud med udvidede åbningstider, Danmark	Tilbud med udvidede åbningstider, Sverige	Tilbud med alternativ pasning på lukkedage
Videnspersoner i kommunale forvaltninger	4	1	2
Daginstitutionsledere og souschefer	3	3	2
Pædagogisk personale	3	2	2
Forældre	3	2	2

Projektets følgegruppe

En følgegruppe bestående af KL, Børne- og Kulturcheffor-
eningen, BUPL, FOA, BUPL's Lederforening, Forældrenes
Landsforening, Daginstitutionernes LandsOrganisation,
Børnerådet, FTF, HK Handel, HK Privat, Dansk Arbejdsgi-
verforening, Dansk Erhverv og LO har fulgt arbejdet med
inspirationskataloget.

På baggrund af særligt interessante pointer i katalogets
casebeskrivelser og i de tværgående pointer fremhæver
følgegruppen følgende opmærksomhedspunkter:

- **Børn med særlige behov:** Det er vigtigt at gøre sig over-
vejelser om, hvordan man sikrer, at børn med behov for
eksempelvis en talepædagog får opfyldt behovet, hvis
de ofte er i institutionen uden for almindelig åbningstid.
- **Rige læringsmiljøer for alle børn:** Det er vigtigt, at også
de børn, der ofte er i dagtilbuddet aften, nat og week-
end møder et varieret og differentieret læringsmiljø og
har mulighed for at deltage i børnefællesskabet. Det
kan fx ske ved at have fokus på de lærings- og udvik-
lingspotentialer, der ligger i rutinesituationer. Eksem-
pelvis selvhjulpethed, når man skal i nattøj, samar-
bejde med andre børn i forbindelse med forberedelse til
aftensmaden eller sprog under læsning af godnathisto-
rien, som flere cases i kataloget også peger på.
- **Normeringer og ressourcer:** Når der træffes beslutning
om udvidet åbningstid, er det vigtigt at overveje, hvor-
dan ressourcer skal fordeles ud over dagen. Herunder
hvordan det sikres, at normeringen i løbet af den almin-
delige åbningstid ikke forringes, samt hvor stor forskel i
normeringen, der er nødvendig i henholdsvis dagtimerne
og om aftenen og natten.
- **Ledelsesspænd og adgang til sparring med ledelsen:**
Åbningstid nat, aften og weekend kræver overvejelser
om ledelsens tilstedeværelse hen over døgnet for at
sikre mulighed for faglig sparring – herunder ledelsens
tilgængelighed på de skæve tidspunkter. Nogle af
katalogets cases adresserer spørgsmålet ved at sikre
overlap ved vagtskifte og ved prioritering af medarbej-
deres kompetencer og erfaring, men der er flere måder
at gøre det på.
- **Overenskomst:** Hav øje for overenskomstmæssige
spørgsmål og overvejelser om arbejdstilrettelæggelse
på skæve tidspunkter. Herunder om medarbejderne i
privatinstitutioner har den rette overenskomst.
- **Fleksibilitet i forhold til forældrene med skæve arbejds-
tider:** Det kræver fleksibilitet fra både personale og i

planlægningssystemer, hvis det skal lykkes at opret-
holde tilbuddet. Flere cases påpeger vigtigheden af at
sikre fleksibilitet for forældrene på kort sigt i forhold
til fleksibilitet ved aflevering og hentning. Andre cases
viser, hvordan man kan tage hensyn til, at forældre med
weekendvagter kan være mest muligt sammen med
deres barn. Derudover er det også relevant at overveje,
om der er virksomheder eller organisationer, der kan
bruge tilbuddet i rekrutteringsøjemed.

- **Børnenes tid i dagtilbuddet:** Erfaringer fra kataloget
viser, at børn, der benytter den udvidede åbningstid,
generelt ikke bruger længere tid i dagtilbuddet end de
børn, der benytter den almindelige åbningstid.
- **Den daglige overgang fra almindelig åbningstid til udvi-
det tid:** Katalogets cases har forskellige gode erfaringer
med, hvordan man bedst muligt sikrer overgangen fra
almindelig åbningstid til den udvidede tid for de børn,
som skal passes aften og nat. Følgegruppen peger
på, at det er vigtigt at være opmærksom på at sikre
børnenes muligheder for også at danne venskaber med
de børn, som ikke benytter den udvidede åbningstid,
samt at sikre, at børnene ikke begrænses og afbrydes
i deres valg af legerelationer på baggrund af brug af
åbningstiden på forskellige tidspunkter. Samtidig skal
balancen mellem, at aften/nat-børn ikke forstyrres
grundet uro ved afhentning, respekteres.

UDARBEJDET AF KORA FOR BØRNE- OG SOCIALMINISTERIET